

Herdenkingsconcert

Hendrik Andriessen (125 jaar geleden geboren)
& Albert de Klerk (100 jaar geleden geboren)

Zaterdag 7 oktober 2017 16:00 uur

Uitvoerenden:

Geerten van de Wetering (orgel)

Koperensemble 'Amici della Musica' o.l.v. Frank de Groot

Voordracht:

Gonny van der Maten (Maria)

Gerda Hoekstra (1^e vrouw)

Renate Jacobs (2^e vrouw)

Niels Koers (1^e man)

Auke Oevering (2^e man)

Hendrik Andriessen
(1892 - 1981)

Pezzo festoso (1962)
per organo, due trombe e due tromboni

Fête-Dieu (1918)

Albert de Klerk
(1917 - 1998)

Declamatorium 'De lof van mijn man' (1956)
Tekst: Michel van der Plas (1927 - 2013)

Hendrik Andriessen

Aria (1944)

Albert de Klerk

Concerto per organo , due trombe, due corni
en due tromboni (1967)

- Tempo di Sarabande
- Allegro
- Largo
- Rondo alla Marcia

Dit concert kwam mede tot stand door: het Prins Bernhard Cultuurfonds
en het Haags Orgel Kontakt

Stichting
Kunstcentrum
Kloosterkerk

PRINS BERNHARD
CULTUURFONDS

Over de uitvoerenden

Geerten van de Wetering studeerde orgel en improvisatie bij Jos van der Kooy en kerkmuziek bij Theo Goedhart aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag. Na het behalen van zijn mastergraad studeerde hij verder in Wenen bij Roman Summereder (20e eeuwse muziek) en Peter Planyavsky (improvisatie). Hij was finalist bij improvisatieconcoursen in Schlägl (O) en Westfalen (D). Geerten is organist van de Kloosterkerk te Den Haag en dirigent van Het Wassenaars Kamerkoor. Daarnaast is hij artistiek adviseur voor Stichting Kunstcentrum Kloosterkerk en bestuurslid van Stichting Orgelstad Leiden. Hij heeft een breed repertoire met bijzondere interesse voor 20e-eeuwse en hedendaagse muziek en speelde diverse premières. Als solist concerteert hij in binnen- en buitenland, daarnaast treedt hij op in kleinere bezettingen. Ook werkt hij regelmatig samen met koren en orkesten en voerde o.a. concerten voor orgel en orkest uit van Francis Poulenc, Paul Hindemith en Anthon van der Horst. Bovendien zet hij zich er voor in het orgel aan een breed publiek te presenteren door het instrument te combineren met andere kunstdisciplines.

Frank de Groot studeerde viool en kamermuziek aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag bij Isidor Lateiner en Jürgen Kussmaul. Hij vervolgde zijn studie aan de Hochschule für Musik in Stuttgart bij Ricardo Odnopossov. Hij was als violist werkzaam bij het National Theater Mannheim en de Chamber Orchestra of Europe. Al jaren maakt hij deel uit van het Rotterdams Philharmonisch Orkest en is hij Primarius van het Doelen Kwartet. Hij studeerde koördirectie bij Frans Moonen en Gary Graden, en orkest directie bij Arie van Beek en Jorma Panula. In de afgelopen jaren dirigeerde hij verschillende koren en orkesten, en was hij als dirigent-docent verbonden aan Codarts Rotterdam. Naast het ensemble Amici della Musica is hij dirigent van het orkest Intermezzo, het koor Wassenaar Vocaliter en Kamerkoor Ad Libitum.

Het ensemble **Amici della Musica** werd opgericht door Frank de Groot. Het orkest bestaat uit topmusici die zich willen inzetten voor bijzondere projecten rond componisten die meer aandacht verdienen. Zo werd er aandacht besteed aan componisten als Paul Hindemith, Hugo Distler, Anton van der Horst en Hendrik Andriessen.

Het **werk van Gonny van der Maten** bestrijkt inmiddels vele terreinen. Zij is concertorganist, cantor-organist, dirigent en docent. Daarnaast componeert zij en draagt zij teksten voor. Ook is zij zeer actief in het muziekleven als organisator van concerten, o.a. als voorzitter van de Andriessen/De Klerk Stichting. Gonny van der Maten werd geboren in Amsterdam, waar zij ook haar orgel- en kerkmuziekopleiding aan het Sweelinck Conservatorium volgde, met als orgel-hoofdvakdocent Albert de Klerk (Uitvoerend Musicus cum laude). Momenteel is zij cantor-organist van de Oude Kerk in Soest. Op 16 september j.l. verzorgde zij in Haarlem de première (tijdens het openingsconcert van het Andriessen/De Klerk Festival) van het eerste orgel solo werk dat de wereldberoemde componist Louis Andriessen speciaal voor haar heeft geschreven.

Programma toelichting

Dit jaar is het respectievelijk 125 en 100 jaar geleden dat Hendrik Andriessen en Albert de Klerk geboren werden. Afgelopen maand vond ter gelegenheid hiervan een groots festival plaats in Haarlem, de geboortestad van beide musici. Ook in dit concert staat hun werk centraal. Beide waren ze van grote invloed op het Nederlandse muziekleven in de 20e eeuw, in het bijzonder de 'orgelwereld', en lieten ze een groot oeuvre na. Ze hadden bovendien veel gemeen: ze werden niet alleen allebei geboren in dezelfde stad, maar ook in dezelfde straat, twee huizen naast elkaar. De vader van Albert, Jos de Klerk, was dirigent van het kerkkoor in de St. Josephkerk in Haarlem, waar Andriessen organist was. De jonge Albert de Klerk was zo onder de indruk van het orgelspel van Andriessen, dat hij zelf besloot orgel te gaan spelen. Al op zijn 16e werd hij de opvolger van Hendrik Andriessen als organist van de Josephkerk, een functie die De Klerk tot zijn dood bekleedde. In 1956 werd De Klerk tevens stadsorganist van Haarlem. In de jaren '90 zette hij het complete orgeloeuvre van Andriessen op CD, opgenomen in de Josephkerk.

Hoewel het werkgebied van Andriessen zich verplaatste naar Utrecht en later Den Haag, bleven Andriessen en De Klerk hun leven lang bevriend. Het is dan ook niet voor niets dat hun namen vaak in één adem genoemd worden, en dit jaar gelijktijdig herdacht worden.

Het concert opent met een kort, feestelijk stuk voor orgel en koperblazers, **Pezzo festoso**. Andriessen schreef het voor het Holland Festival in 1962, de première vond plaats in de Grote Kerk te Haarlem. Het stuk bestaat in feite uit drie in elkaar overlopende gedeeltes: na een korte opening speelt het koper een gedragen koraalregel. Daaruit wordt een fanfaremotief afgeleid wat in het eerste gedeelte door zowel orgel als koper wordt uitgewerkt. In het volgende gedeelte behoudt het orgel dit fanfaremotief, maar wisselt dit telkens af met een koraal door het koper. In het laatste gedeelte worden fanfaremotief en koraal gecombineerd, waarna een kort slot volgt.

Andriessens orgelwerk **Fête-Dieu** kent een merkwaardige geschiedenis. Andriessen schreef het in 1918, maar liet het pas in 1972 uitgeven. In de tussentijd was er bovendien een grondig gewijzigde versie ontstaan. De uiteindelijke uitgave van 1972 komt echter (grotendeels) overeen met de oorspronkelijke versie van 1918. De titel, **Fête-Dieu**, is de Franse benaming voor Sacramentsdag. Andriessen schrijft zelf over het stuk: "Fête-Dieu is gecomponeerd omstreeks Sacramentsdag in 1918, toen de oorlog nog woedde en de bewonderde en geliefde kathedralen van Frankrijk in nood verkeerden. De scherpe tegenstelling van de oorlog met het feest van Sacramentsdag, bracht mij tot het schrijven van dit stuk. Dit ter verklaring van het feit dat dit stuk geen feestelijke, maar dramatisch-smekende muziek bevat." Albert de Klerk schreef in 1992 over dit stuk: "Aan het einde van de eerste wereldoorlog componeerde Hendrik Andriessen een aangrijpende klacht en zong hij zijn protest en verdriet uit in een bewogen elegische taal." Deze beide beschrijvingen, en misschien ook wel het feit dat het 54 jaar duurde voordat Andriessen het werk liet uitgeven, laten zien dat het om een zeer persoonlijk werk van Andriessen gaat. De vorm van het stuk is complex - en mede daarom ook voor die tijd vernieuwend - met hoofdzakelijk vier onderdelen, die door overgangen met elkaar verbonden zijn. Het majestueuze openingsthema is een belangrijk element wat in verschillende vormen terugkeert of wordt uitgewerkt. In het tweede gedeelte ontvouwt zich een melodie in de bovenstem, met daaronder een beweeglijke linkerhand. De spanning wordt opgebouwd. De Klerk schrijft over dit gedeelte: "Andriessen schrijft hier een hartstochtelijke en dramatische muziek, zoals we die voordien nog niet in de Nederlandse orgelliteratuur zijn tegengekomen." Na deze twee heftige delen vormt het derde gedeelte een groot contrast: hier worden de schrijnende gevolgen van de oorlog overdacht. Het stuk eindigt weer vol vuur, met als slot een treurmars waarin de beierende noodklokken van de Franse kathedralen hoorbaar zijn.

In 1957 schreef Michel van der Plas, een katholieke journalist en tekstschrijver, het declamatorium **De lof van mijn man** (destijds onder de titel Een nieuw lied van het werk). De Klerk bezat de tekst reeds in 1956 en schreef er orgelmuziek bij. Het werk werd pas in 2011 uitgegeven, onder de oorspronkelijke titel *De lof van mijn man*. De tekst is een lofzang van Maria op haar man Jozef.

De Tweede Wereldoorlog was voor Andriessen een moeilijke tijd. In 1942 zat hij een half jaar als gijzelaar in Haaren en St. Michielsgestel. Vanaf 1943 werd zijn muziek verboden. Om in de oorlog aan bepaalde schaarse middelen te komen schreef Andriessen korte werken als ruilmiddel. Zo schreef hij twee bundels Intermezzi voor zijn leerlingen, in ruil voor pijptabak. **Aria** schreef hij voor kerkmusicus Piet Vroon, in ruil voor een fles eigenhandig gestookte oranjebitter. De dochter van Piet Vroon bewaarde jarenlang het manuscript wat zich inmiddels bevindt in het archief van het Nederlands Muziek Instituut; in 1980 werd het werk uitgegeven.

Als laatste klinkt De Klerks **Concerto** voor orgel en koperblazers. Het heeft vier delen: een kort, inleidend sarabande-deel, gevolgd door een Allegro-deel met twee thema's: een levendig, beweeglijk thema en een meer cantabile-thema, waarmee gevarieerd wordt. Het derde deel is langzaam, en grijpt qua thematiek terug op het eerste deel. Tot slot klinkt een vrolijke mars, met een langzamer middendeel.